

EL RÈGIM LINGÜÍSTIC EN LA SENTÈNCIA 31/2010, DE 28 DE JUNY

Anna M. Pla Boix*

Aquestes pàgines esbossen un comentari crític, molt succint, de la fonamentació jurídica de la STC 31/2010, de 28 de juny, pel que fa a la matèria lingüística.

Formalment, aquest comentari jurisprudencial es fonamentarà en una doble premissa: en primer lloc, la constatació que la STC 31/2010, de 28 de juny, ha jutjat els eixos vertebradors del règim lingüístic vigent a Catalunya bo i avalant la seva constitucionalitat; en segon lloc, es partirà de la base que la interpretació *secundum constitutionem* d'algunes previsions lingüístiques de l'Estatut és tan forçada que, en certs casos, desdibuixa el sentit de l'enunciat literal de la norma, cosa que genera una certa inseguretats jurídica.

1. La constitucionalitat de les previsions lingüístiques de l'Estatut

La primera reflexió que convé subratllar és que la STC 31/2010, de 28 de juny, avala la constitucionalitat dels eixos vertebradors del règim juridicolingüístic català.

En aquest sentit, el recurs d'inconstitucionalitat que resol aquesta Sentència, interposat per diversos diputats del Grup Parlamentari Popular, havia impugnat la majoria dels articles de l'Estatut d'autonomia que regulaven drets i deures lingüístics. I no eren pocs perquè, a diferència de l'Estatut del 1979, la nova disposició estatutària conté una exhaustiva regulació en matèria lingüística que s'estén al llarg de tot el seu articulat.

La major part del catàleg de drets i deures lingüístics regulats en l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC) que han estat jutjats en aquesta Sentència, innoven ben poc el marc normatiu, perquè ja es trobaven garantits des de feia anys en les lleis lingüístiques catalanes del 1983 i el 1998 (la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística a Catalunya, aprovada per unanimitat

* Anna M. Pla Boix, professora lectora de dret constitucional de la Universitat de Girona. Aquest article s'inscriu en el marc del projecte de recerca finançat pel Ministeri de Ciència i Innovació amb la referència DER 2010-15778.

del Parlament i substituïda per la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística). Doncs bé, la STC 31/2010 ha avalat la constitucionalitat d'aquest règim lingüístic estatutari i s'ha pronunciat sobre els eixos vertebradors del model lingüístic del Principat, vigents des de principis de la dècada dels anys vuitanta. Així, a tall d'exemple, ha ratificat el contingut essencial de l'estatut de la cooficialitat lingüística autonòmica; ha avalat la legitimitat constitucional del fet que el català s'utilitzi com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament a Catalunya, enllaçant amb el que havia resolt en la STC 137/1986 i sempre que s'interpreti en el sentit del que disposen els fonaments jurídics (FJ) 24 i 26 de la Sentència; ha garantit que el català, llengua pròpia de Catalunya, sigui la llengua d'ús normal, encara que no preferent, a les administracions públiques i als mitjans de comunicació públics de la comunitat; o, a títol indicatiu, ha avalat el procés de normalització lingüística endegat amb l'adveniment de la democràcia. Pel que fa a aquesta darrera previsió, especialment rellevant, el FJ 14 de la Sentència declara textualment la «procedència que el legislador pugui adoptar, si escau, les adequades i proporcionades mesures de política lingüística tendents a corregir, d'existir, situacions històriques de desequilibri d'una de les llengües oficials respecte de l'altra». Val a dir que aquest aval explícit al procés de normalització de la llengua pròpia el trobem en d'altres fonaments jurídics de la resolució. N'és un bon exemple el FJ 23, on l'Alt Tribunal, a l'hora d'interpretar el sentit de l'article 50.5 EAC, esmenta explícitament la conveniència de prendre en consideració «el marc de la política de foment i difusió del català» vigent a Catalunya.

L'única previsió lingüística de l'Estatut que la part dispositiva de la STC 31/2010 declara inconstitucional i, per tant, anul·la, és el terme *preferent* de l'article 6.1 EAC, una preferència que, per cert, es garantia des de feia anys a la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. Justament, el contingut i l'abast de l'argumentació jurídica que s'esgrimeix a la Sentència per acabar resolent en aquest sentit, juntament amb la lectura restrictiva que es fa de la noció de *llengua pròpia* i del deure de conèixer el català, de ben segur que acabaran suscitant intenses controvèrsies interpretatives. El caràcter sintètic d'aquest comentari no permet entrar a estudiar-les amb el deteniment que es mereix aquest nou pronunciament jurisprudencial, que no compartim.

En qualsevol cas, ens trobem davant d'una sentència que resol explícitament que totes les previsions lingüístiques de l'Estatut impugnades pels recurrents, excepte el terme *preferent* de l'article 6.1 EAC, algunes interpretades en el sentit establert en els seus fonaments jurídics, respecten els manaments de la norma suprema i, per consegüent, no estan viciades d'inconstitucionalitat.

2. Contingut i abast de la interpretació conforme a la Constitució en matèria lingüística: apunts per a una reflexió crítica

Dit això, la STC 31/2010, en la interpretació *secundum constitutionem* que fa de certes previsions de l'Estatut, assumeix una lectura tan forçada de la dicció literal de la norma que genera una certa inseguretat jurídica. Tant és així que, previsiblement, en un futur suscitarà debats polítics i acadèmics i esdevindrà també font d'incommensurables conflictes. De fet, la tasca hermenèutica del Tribunal, més enllà de l'encert o el desencert dels arguments que s'esgrimeixen en els fonaments jurídics de la resolució, en lloc d'aclarir el sentit de les previsions estatutàries, en alguns casos imposa una lectura que en dificulta la comprensió i en desdibuixa el sentit literal i autèntic.

Aquest advertiment resulta especialment pertinent pel que fa a la interpretació de certes previsions en matèria lingüística. La dicció literal de bona part dels preceptes de l'Estatut que regulen drets i deures lingüístics no deixa lloc a equívocs per la seva claredat i la seva concisió. Nogensmenys, la interpretació conforme a la Constitució que se'n fa, altera a vegades el seu sentit i genera una certa confusió, contrària al principi de seguretat jurídica garantit en l'article 9.3 de la Constitució.

Des d'aquesta perspectiva, la doctrina jurisprudencial del Tribunal Constitucional dictada fins ara, pel que fa al principi d'interpretació conforme a la Constitució, havia reiterat que el Tribunal Constitucional no pot «ignorar o desfigurar el sentit dels enunciats legals meridians» ni tampoc pot «reconstruir una norma que no estigui degudament explícita en un text» per avalar-ne o no la constitucionalitat, entre d'altres motius perquè «no pot assumir una funció de legislador positiu que institucionalment no li correspon» (per totes, STC 138/2005, FJ 5). Val a dir que alguns vots particulars de la Sentència se n'han fet ressò i han denunciat que algunes interpretacions conforme a la Constitució previstes en la STC 31/2010 semblen expulsar de l'ordenament jurídic el tenor literal d'alguns preceptes de l'Estatut, sense fer-ho.

A més, concorre l'agreujant que algunes interpretacions conforme a la Constitució que es despleguen al llarg de la fonamentació jurídica de la Sentència no es traslladen a la seva part dispositiva. En matèria lingüística, n'és un bon exemple, per tots, la interpretació conforme a la Constitució que es desplega en el FJ 21 amb relació als articles 33.3, 33.4 o 102.4 EAC. La decisió de la Sentència no els consigna malgrat la dicció literal que trobem en el fonament jurídic esmentat.

Finalment, per concloure aquesta succinta llambregada a la STC 31/2010, convé fer una darrera precisió: en la seva fonamentació jurídica, el Tribunal Constitucional sovint es remet a una necessària col·laboració internormativa entre l'Estatut i certes disposicions legislatives estatals, com ara la Llei orgànica del poder judicial, amb l'objectiu de formular interpretacions conformes a la Constitució dels preceptes impugnats.

El recurs a aquesta tècnica també s'empra a l'hora d'interpretar certes previsions lingüístiques com les regulades en els articles 33 o 102 de la disposició estatutària. Doncs bé, en aquests casos, la interpretació que es fa de la remissió a la legislació estatal és tan àmplia i il·limitada que gairebé buida de contingut les previsions de l'Estatut d'autonomia. Així, a tall d'exemple i per tots, referint-se als drets lingüístics garantits en l'article 33.5 de la disposició, el Tribunal Constitucional precisa que correspondrà al «legislador estatal competent» decidir la seva eficàcia jurídica. Textualment, proclama:

«[...] habida cuenta de que el derecho atribuido a los ciudadanos de Cataluña lo es estrictamente “de acuerdo con el procedimiento establecido por la legislación correspondiente”, que como es indiscutible tratándose de los órganos a los que el precepto se refiere será siempre la legislación del Estado, el apartado 5 del art. 33 EAC admite una interpretación conforme con la Constitución, ya que a dicha legislación ha de corresponder no sólo el modus en que aquel derecho ha de ejercerse y hacerse efectivo, sino, antes aún, definirlo cumplidamente en su contenido y en su alcance. En este sentido, la existencia o no de eficacia jurídica de los escritos presentados en catalán a dichos órganos y, en su caso, el grado de ésta ha de ser establecido con entera libertad, dentro de los límites constitucionales (artículo 3.1 CE) por el legislador estatal competente» (FJ 21).

En qualsevol cas, l'Estatut d'autonomia és una llei orgànica estatal que forma part del bloc de la constitucionalitat, per la qual cosa les seves prescripcions, un cop avalada la seva constitucionalitat, no poden ser bandejades pel legislador. Tot això, sens perjudici del que disposi altra normativa d'incidència directa en la matèria, també jurídicament vinculant, com ara la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries. Aquest conveni internacional, ratificat per l'Estat espanyol en seu del Consell d'Europa, és totalment obviat per la Sentència. De fet, l'Alt Tribunal no l'esmenta en cap dels fonaments jurídics que interpreten el contingut i l'abast de les previsions lingüístiques estatutàries.

Aquestes són sols algunes reflexions que suscita una primera lectura crítica i obligadament sintètica de la fonamentació jurídica de la STC 31/2010 en matè-

ria lingüística. En endavant, ja hi haurà temps de valorar-ho amb el deteniment i rigor jurídic que aquestes previsions es mereixen. En qualsevol cas, tant de bo que les lectures que es facin d'aquest marc normatiu i jurisprudencial contribueixin a enfortir, des de la responsabilitat, el pacte exemplar de respecte i convivència lingüística vigent a Catalunya des de l'adveniment de la democràcia.